

„AZ ÍRÁSHOZ ANNYI SZERENCSE KELL, HOGY A LÓVERSENYZÉS HOZZÁ KÉPEST MEGBÍZHATÓ POLGÁRI FOGLALKOZÁS”

A megélhetéstől az öröklétig

Ami egy olvasónak olvasmány – az íróknak, az irodalom hivatásos művelőjének: pénz. Azt mindenki tudja, a magyar olvasó kevés, a magyar könyvpiac kicsi, s jövője kétséges – ugyanakkor ezzel párhuzamosan mindenki hall legendákat nagy pénzekről, melyeket írók a műveikért raknak zsebre. A közgondolkodás következtetlenségét jelzi: sokan egyaránt lehetségesnek tartják – egyszerre mindkettőt. Mi az igazság? Hányféle igazság létezik? Szegedi, illetve Szegedhez kötődő írókat kérdeztünk arról, miből élnek.

Magyarországon körülbelül tíz ember tud megélni széprásból, minden egyéb kenyérkereső foglalkozás nélkül – ismerteti a helyzetet a Szegedről elszármazott *Temesi Ferenc*, irodalmunk egyik legnagyobb élő alakja.

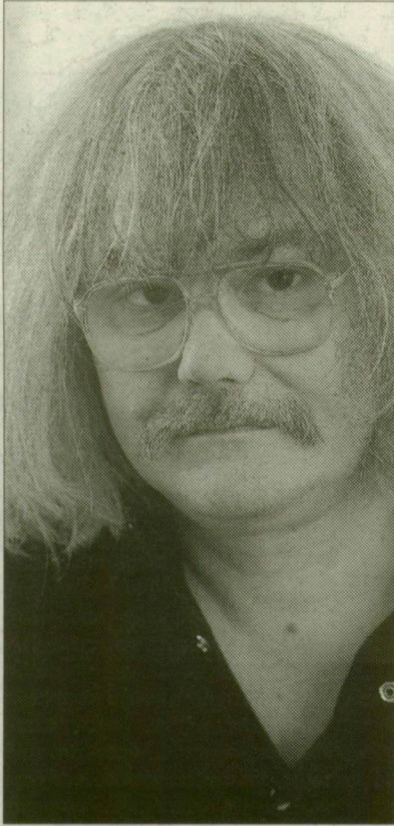
Minden sorát kiadják

Por című szótárregényét mindenki ismeri – a porlódiság azóta is a szegediség szinonimája; már nem is emlékszünk, volt-e idő, amikor nem létezett a szó, „Porlód” –, s aki révén folyamatosan benne van az irodalomban Szeged. Teremtett egy élő, mozgó, azóta is alakuló-formálódó, virtuális Szegedet, megél-e belőle?

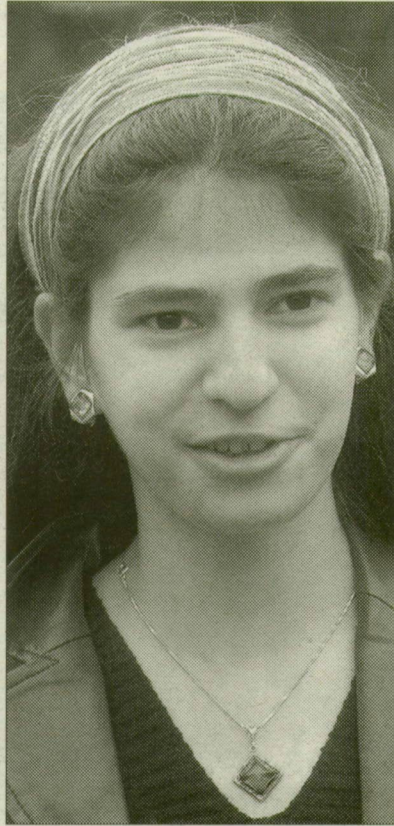
– Ha nem lenne mögöttem szponzor, kiadó, most nagy gondban lennék – beszél. – De szerencsére van, kiadóm életműszerződést kötött velem, minden soromat kiadják, mert az előzetes tapasztalatok nyomán megtérül. Egy ilyen szerződés ma óriási dolog, amikor az is egyre ritkább, hogy egy kiadó a szerzőnek egyáltalán fizet. Én nem is tudom, a fiatalok miként tudják megcsinálni a könyveiket a kenyérkereső munka mellett: az íráshoz rengeteg szabadidő kell. Legújabb könyvem, a *Kölcsön Idő* csak úgy tudtam létrehozni, hogy hetven százaléka még a könyvben való megjelenés előtt napvilágot látott, országos napilapban, sorozatként, és pénzt kaptam érte. Egyébként pedig az íróknak alapvetően minden fölkerést el kell vállalnia, amiből pénz van, cikket írni, forgatókönyvet, rádiózni-tévézni... Szegény embernek mindenhez értenie kell.

Pérez még nem számít

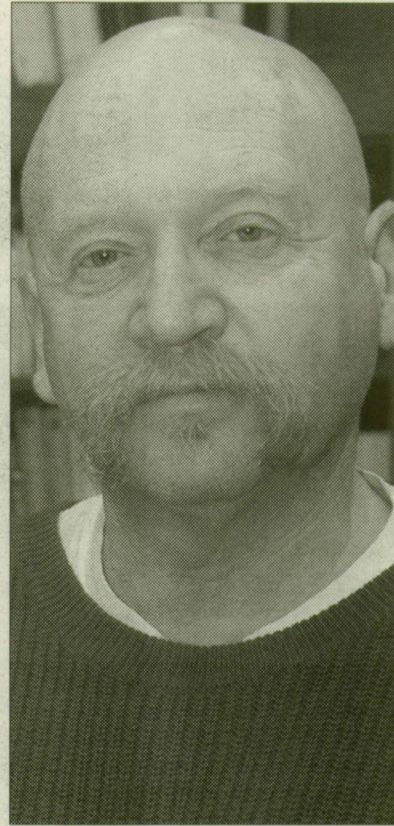
Az egyetemista, de – még „csodagyerek korszakából” – két kötetet

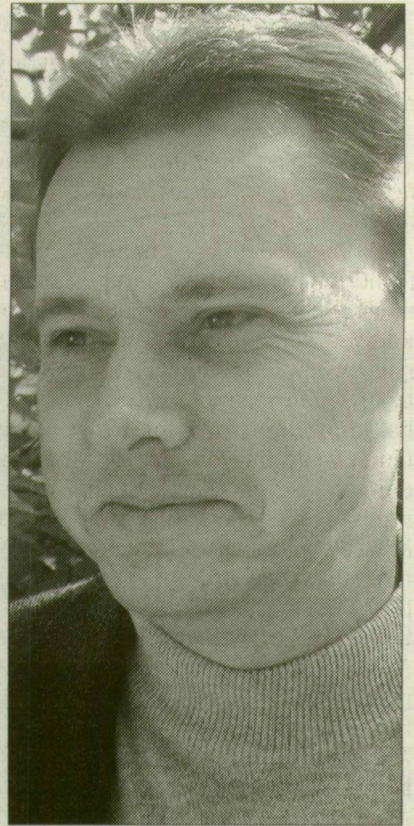
Temesi Ferenc

FOTÓ: DM/DV Turi Tímea

FOTÓ: SCHMIDT ANDREA Molnár János

FOTÓ: DM/DV Hász Róbert

Kölcsön Idő

A idő is olyan, mint a pénz: ha kölcsönben van, előbb-utóbb visszajár. Temesi Ferenc mintegy kölcsönnek tekinti életidejét, melyről teljesítménnyel kell számot adni. Egy ilyen számolás a *Kölcsön Idő*: a világ első újságregénye, két kötetben, több mint ezer oldalon. Mintha egy újság számtalan számát összegyűjtötte-bekötötte volna egy könyvtár. – Az ötletet az adta, hogy minden író vágya: legyen egy lap, amiben az jelenik meg, amit ő akar. Hát én csináltam magamnak egy ilyen, ez a lap a *Kölcsön Idő*, én vagyok a főszerkesztő, írjak bele munkatársak, neves és névtelen levelezők, és mindegyikük én vagyok. Ez a könyv a világ első újságregénye – mondja a rengeteg szegedi utalást tartalmazó, egyszerre szegedi és egyetemes mű szerzője.

is jegyző *Turi Tímea* máris több irodalmi folyóiratnak is dolgozik. Néhány ezer forintos honoráriumokat kap.

– Egyelőre nem foglalkoztat a pénz, s remélem, ez még sokáig így lesz – mondja. Köztársasági ösztöndíjából fedezi az egyetemista lét költségeit, nem kell arra törekednie, hogy írásból éljen meg. – Így sok újonnan induló folyóiratnak is adhatok kéziratot, pusztán azért, mert jó kezdeményezésnek tartom őket, ahol föl sem merül, hogy fizetnének, és bennem sem, hogy fizetniük kellene. Érdekes, épp most hallottam többektől is: írásból nem lehet megélni, csak élni lehet az írásért. Ez elég elgondolkodtató. Szóval, nem rossz, hogy újságot is tudok írni, s már tudományos munkával is foglalkozhatom bizonyos szinten, és ezeket nem is szeretném abbahagyni. Ha azt kérde-

nék, hogy kényszer-e a leendő több lábbon állás, vagy választás, azt mondom, inkább választás – mondja a Makón gyerekeskedett, Szegeden élő ifjú író-újságíró-irodalmár, aki jelenleg gyűjti az írásokat a harmadik – immáron felnőtt – kötetébe.

Látta, hogyan működik

Molnár János szegedi író civilben a Debreceni Református Tudományegyetem szegedi vallásánár tanszékének megbízott vezetője. – Oktatásból élek, közalkalmazotti fizetésből, annyiból, amennyi egy egyetemi docensnek jár – mondja. Több kötetet is megjelent, vers is, próza is – a legutóbbi: A csorvási Intercity. Éveken át a Szegedi Írók Társaságának elnöke volt, ismeri e csapat tagjait. – Egyikük sem szépírásból él, legtöbbjük szabadidejében alkot. Köteteik

költségeinek előteremtésére évről évre nagyon sokan pályáznak a Szegedért Alapítványhoz, s az önkormányzati könyvtárhoz. Egykori elnökként magam is részt vettem a pályázati pénzek odaítélésében; belülről láttam tehát, a legközvetlenebbül, hogyan működik a rendszer. A beérkező munkák negyven százaléka meg is felelt a pályázati követelményeknek, mivel azonban a pénz csak a pályázatok tört részének díjazására volt elég, végül leggyakrabban szavazással dönt el: a bírálók elképzelései közül kiké érvényesültek leginkább – halljuk tőle.

Élni folyamatosan kell

Sok legenda kering az irodalmi művek külföldi kiadásaiból szerezhető pénzekről. – Sajnos nincs szó vagyonokról – mondja *Hász Róbert*, a Tiszatáj irodalmi folyóirat fiatal szerkesztője. Már németre, franciára is lefordították két regényét, a *Diogenész kertje* és a *Végvár* című munkáját – a harmadik, *A künde* még átültetésre vár –, s most folynak a tárgyalások az olasz kiadásról is. Nálunk is, és más kis népek írói esetében is a több nyelvre történő fordítás talán a legnagyobb lehetőség, sok kicsi sokra megy – halljuk az író-szerkesztőtől. Még szűkebbnek látja az irodalomból megélők körét, mint *Temesi Ferenc*. – Egy-két „ösbőlény” kivételével mindegyiküknek

van egy kis mellékállása, pénzszerzési lehetősége, „mind elvannak valahol” – beszél. S hogyan lehetne javítani a helyzeten? Az irodalmi pályázati rendszer megreformálásával. Ma pályázni könyvtárhozadásra leginkább a Nemzeti Kulturális Alapnál lehet. Ha a szerző megnyer egy pályázatot, elképzelhető, hogy egy évig csak leendő kötete írásának éljen, szűkösen. De egy ilyen pályázatot csak egyszer nyer meg egy életben az ember, esetleg kétszer-háromszor, élni pedig folyamatosan kell.

– A magyar irodalomnak, ha a jelen állapotok nem változnak, nincs jövője – mondta végül az író-szerkesztő. Hangjából olyan keserűség hallatszott, hogy hirtelenjében nem is tudtunk kérdezni tovább semmit.

F. CS.

Aligátorbirkózás

„...Pedig az írás mint szakma sosem tartozott a legvonzóbbak közé. Az aligátorokkal való birkózás után talán ez a legnehezebb foglalkozás. Az egyetlen mesterség, amelyben senki sem találja mosolyognivalónak, ha napi huszonegy órák munkával se tudsz megkeresni egy vasat se. Ráadásul annyi szerencse kell hozzá, hogy a lóversenyzés megbízható polgári foglalkozásnak tűnik mellette...”
(*Temesi Ferenc: Kölcsön Idő*)

Szomszédok

egy filmszakadás. Szokásos nyilvános tábla a dán kikötőben: „Polgártárs, amennyiben vakrézszeg svédet találsz, tereld a komphoz, és tedd fel rá!”

A horvát-szerb viszonyt újra nagyon megmérgezte a háború. S milyen érdekes, hogy még Ausztráliában is – jócskán vannak menekültek mindkét sebes, véres, nem gyógyuló oldalról – összecsapnak a hívek, oda is exportálva a gyűlöletet. Elmész Ausztráliába, hogy tovább gyűljöl a szomszédodat, szép, furcsa és érdekes lelkiállapot. A kedves, könnyedebb szlovének némi történelmi fölénnyel figyelik a gyógyíthatatlan nemzeti viszályt, mely ráadásul a bosnyák relációval is meg van, úgymond spékelve.

A román-magyar kellemetlenkedés, tekintettel a határon elköszött oldalasokra, kolbászokra, egyszerű gyermeki virsfaftnak tűnhet ahhoz, miféle szenvedéllyel viseltetnek egymás iránt a görögök és a törökök. Ciprus jogállása csak könnyű lakmuspapír a történelmi huzatban. A labdarúgás nem ismeri a határokat, ennél nagyobb haszna szerintem aligha lehet ennek a játéknak. De tud valaki Törökországban játszó görög csatárról vagy Törökországban játszó görög hátvédéről?

Egy olasz író azt írta, amikor megtudta, hogy német pápa lesz, akkor mélyen és vigasztalhatatlanul kétségbeesett.

Kanada és Amerika viszonya is külön nagyregény. A híres, botrányosan aranyos rajzfilmben, a *South Park*-ban a kanadaiak pálcikatestű, nagyfejű emberként vannak ábrázolva, buták, korlátoltak, bunkók. Az amerikai lenézi a kanadait, odafent túl

sok az erdő, a hideg, és ráadásul néhol franciául osztják az észet.

Az egyik legterheltebb, bár kordában tartott viszony a német-lengyel kapcsolat. A lengyel komoly, nagy nép. Következésképpen tekintélyes történelmi szenvedéseinek felét a németeknek köszönheti, s ha átjár dolgozni, takarítani, focizni a határ másik oldalára, vagyis átjár megélni, azért fémes fény villan a német nyelvhegyen, amikor kiejti a szót, lengyel. Ez persze az utcanémet. Érdekes, pedig senki, egyetlen nép sem tett annyit, mint a német az utóbbi ötven évben azért az eszményért, amit Európának nevezünk, mégsem igazán kiegyensúlyozott a viszonya a szomszédjaival, a csehekkel, a lengyelekkel. Szóba sem jöhet például azoknak a német nemzetiségeknek a kárpótlása, akiket a második világháború után vegzáltak, ártatlanul, cseh vagy német földön.

Agatha Christie amikor megformálta az éles eszű Poirot felügyelő alakját, lázadt a közfelfogással szemben. Poirot ugyanis belga. Mármost a hollandok és a franciák hasonlóan vélekednek a belgákról, lassú, nem éppen éles eszű, voltaképpen éhietetlen népek írják le őket. Szomszédjaik szerint a belga lassú és tompa. Tessék megnézni a gyarmatosítást. Vagy a művészeteket. Hol vannak a belgák? Nem, belgák alig vannak valahol, mondjuk volt belga Kongó, kicsi volt, alig volt.

A második világháborúban az angolok finom viccet találtak ki, mellyel két legyet üthettek egy csapásra. Odavágni Hitlernek, és megszegyenyíteni a franciát. A kérdés: Miért sorakoznak nagy lombú fák a francia utak mentén. Válasz: Hogy Hitler katonái hűsítő árnyékban vonulhassanak a gallok földjén.

SZÍV ERNŐ